

5. Федоришина О.О. «Проблеми інтеграції України до ЄС» / О. Федоришин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1103A.G>.

6. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології / В. Янів. – 2-е вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2006. – 341с.

УДК 330

Світлана Хрупович, к.е.н., доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

РОЛЬ ДЕРЖАВИ В ПОДОЛАННІ ІНФЛЯЦІЇ І ДЕФЛЯЦІЇ

Svitlana Khrupovych

ROLE OF THE GOVERNMENT IN OVERCOMING INFLATION AND DEFLATION

Мілтон Фрідман, який є засновником монетаризму зазначав, що інфляція – це податок, що може вводитися без прийняття закону. Пояснюється це тим, що зростання цін призводить до зменшення реальної вартості утримуваних грошей. В той же час держава здобуває вигоду від інфляції, оскільки відбувається збільшення доходів внаслідок зростання номінальних значень вартості товарів, як бази оподаткування. Власне, самі ознаки інфляції стали проявлятися поряд із широким поширенням грошей. Інфляційні процеси, як правило супроводжувалися війнами, змінами чисельності населення, неврожайми, епідеміями.

Якщо здійснити історичні розвідки, то дізнаємось, що у 330 р. до н.е. під час завоювання Олександром великим Персії відбулося різке зростання цін і заробітної плати. Отже, виникнення цього економічного явища і її причини мають свої древні історичні корені.

Дуже чутливою до інфляції була економіка Древнього Риму. Перший відомий «контроль над цінами» запровадив Едікт в 301 р. до н.е. Він встановив максимальні ціни на споживчі товари більш ніж на 900 позицій. Історичні джерела дозволяють стверджувати, що було передбачено смертну кару за перебільшення максимуму цін.

Проте, теоретичним і практичним унаочненням досліджуваного економічного явища були інфляційні процеси в Німеччині на початку минулого століття. Світовий рекорд з інфляції досягнуто в довоєнній Німеччині. Якщо в 1919 році рівень цін у цій країні був 8,03 по відношенню до 1913 року, то через рік цей показник вже склав астрономічну цифру – 120 040 000 000 000.

Восени 1923 року зростання інфляції у Веймарській Німеччині вражало – протягом півроку ціни подвоювалися кожних три дні. Якщо наприкінці 1922-го німець міг купити буханець хліба за 130 марок, то рік потому він коштував вже 300 млрд. марок. Зарплату робітникам видавали двічі на день, а потім відпускали на півгодини до магазинів, щоб ті встигли хоча б щось купити.

Такого масштабного економічного краху ніхто не міг передбачити. У Першу світову війну Німеччина вступила однією з найпотужніших держав у Європі. Розраховуючи на блискавичну перемогу, німецький Рейхсбанк навіть відмовився від золотого забезпечення марки, благословивши таким чином необмежену емісію, – потрібно було фінансувати воєнні витрати. Покрити зростаючий внутрішній борг уряд мав намір за рахунок переможених. Крім Рейхсбанку гроші могли друкувати міські адміністрації, громади й навіть великі компанії.

Основними причинами такої масштабної інфляції в Німеччині були:

- відмова від золотого забезпечення марки;
- необмежена емісія нічим не забезпечених грошей;
- великий державний борг;
- виплата країнам Антанти 130 млрд. довоєнних марок.

Втручання держави супроводжувалося такими заходами:

- створення Рентного банку, що отримав виключне право друкувати гроші;
- уведення в обмеженому обсязі паралельної валюти – рентемарки;
- заміна рентемарки на повноцінну валюту – на 30% забезпечену золотом;
- проведення більш суворої політики щодо видачі кредитів Рейхсбанком;
- прийняття плану Дауеса, відповідно до якого сума репарацій була знижена зі

130 млрд. марок до 30 млрд. марок.

За своїм змістом і наслідками у протилежність інфляції, економісти досліджують причини іншого негативного явища – дефляції, тобто зменшення різними заходами фінансового і економічного характеру кількості наявних в обігу паперових грошей і нерозмінних банкнот, з метою підвищення їх купівельної вартості, зменшення рівня товарних цін, боротьби та бюджетним дефіцитом. Загалом, дефляція представляє собою процес зниження рівня цін. На перших порах дефляція може викликати такі негативні наслідки як скорочення ділової активності, зниження темпів економічного росту, зростання безробіття. В результаті вся економіка може потрапити в глибоку депресію

Про дефляційні процеси можемо робити висновки їх практичного характеру, ознайомившись з протіканням цього явища в Японії. Країна зіткнулася з дефляцією на початку 1990 років і на подолання рецесії витратила 10 років. Тривалій стагнації передувало бурхливе зростання інвестицій. Земля в Японії подорожчала вдвічі. Фінансові інституції охоче інвестували заощадження в акції та нерухомість, очікуючи зростання економіки країни. Проте, початок 1990 року показав, що межі таких непродуманих інвестицій настав кінець. Протягом чотирьох років ринкова ціна фінансових активів впала, що боляче відобразилося на промисловому секторі. Економіка держави поступово входила у смугу тривалого застою, що супроводжувався дефляцією.

Однією з головних причин кризи став високий рівень заощаджень, позаяк середня японська сім'я відкладала близько 18-20% річного доходу. Тобто середня схильність до споживання АРС складала 0,8. А це достатньо критичний показник, так як мультиплікатор дієвіший у тих країнах, де рівень споживання високий. Як наслідок – обмежений споживчий попит через надмірну заощадливість та надлишок капіталу.

Проте, проаналізувавши ці події двадцятирічної давнини і зробивши висновки, сучасні економісти основну провину за дефляційну кризу в Японії покладають на США. У 1985 році Америка, яка не справлялася з переоціненим долларом, домовилася з Японією, Німеччиною, Англією і Францією про девальвацію своєї валюти до валют цих країн. За два роки курс японської єни до долара зріс на 50%. Одночасно з ревальвацією єни японському уряду через різке зниження інфляції довелося знижувати облікову ставку з 5% до 2,5%. А це означало, що кредит стає дешевшим. Отож, економіка Японії не змогла вирівняти кризову ситуацію, покладаючись лише на ринкові об'єктивні закони відновлення рівноваги між попитом і пропозицією – потрібні були державні втручання.

І як позитивний наслідок такого втручання уряду – появилися перші ознаки поживавлення після нарощування державних інвестицій в основний капітал. ВВП країни збільшився на 5%. Негативна ситуація вбачалася тут лише у виникненні величезного дефіциту бюджету, який перевищив в кінці 90-х років 10% ВВП.

У 1997 році влада Японії вирішила, що кризу вже подолано, посилила фіскальну політику, скасувала пільги з прибуткового податку; збільшила ставки податку на споживання та відрахування на медичне страхування. Ці дії призвели до скорочення ВВП на 2,5% у 1998 році. Тому японська влада кардинально змінила політику – збільшила державні інвестиції, знизила податковий тиск. Держава почала купувати привілейовані акції банків та облігації, щоб уникнути банкрутства.

Проте тільки у 2006 році окреслилося зростання ВВП, і поступово облікову ставку почали підвищувати, так як її рівень вже досяг 0,001%.